

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Soelo; Dr B. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Groshede, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr A. Ringvalda, Soerabaia; Dr J. C. Rollmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wieringa, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f1.50 en voor Ned.-Indië f1.80 — per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Gereformeerde Verbondsbeschouwing. I. — Uit de Schrift: Christus' Lijdenscristen. (Col. 1:24). — Kerkelijk Leven: Verkeerde Wisselstand. XI. (Slot). — Opvoeding en Onderwijs: Moedelijke schoolvragen. — Pop.-Wetenschappelijke Schetsen: Iets over het beeld van Jesus in de moderne literatuur. XXII. — Uit de Buitenl. Kerken: Personeelen. — Perschoonw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

GEREFORMEERDE VERBONDSBESCHOUWING.

I.

Het verbond is een geestelijk-zedelijke realiteit. Reeds onder menschen gaat het niet aan, hun oederlinge verbintenissen te beschouwen als enkel ding en louter zaak. Reeds bij hen behooren wij van hun verdragen en contracten op te klimmen tot de persoonlijkheid, die er achter staat; en hebben wij aan te nemen, dat het in hun hart leeft zooals het in hun overeenkomsten uitgesproken ligt.

En in veel hooger zin geldt dit op het terrein der religie.

Wel is waar heeft de Heere onze God bij het brengen van Zijn openbaring en vooral in de eerste stadia daarvan, Zich bediend van allerlei stoffelijke en zinnelijke vormen om ons de geestelijke realiteit van Zijn verbond bekend te maken.

Nu eens, bij Abraham (Gen. 15:9, 10, 17) en bij Jeremia (34:18, 19) gebruikt Hij den vorm van een offerplechtigheid, om de onschendbaarheid en onverbrekelijkheid van het verbond ons te onthullen. Evenals de twee helften van de offerdieren behooren Hij en Zijn bondgenooten bij elkander; en wel zóó onafscheidelijk, dat de partij, die ontrouw zou worden bevonden, evenals deze zelfde beesten in zijn bestaan gebroken en uiteen gescheurd moet.

Dan weer laat Hij Zijn verbond beschrijven op twee steenen tafelen (Deut. 4:13). Of in een bondsboek (Ex. 24:4), opdat wij weten zouden, dat aan Zijn verbond evenmin iets mag of zal veranderd worden als uit deze heilige documenten één letter kan worden uitgewischt.

Een ander maal (Lev. 2:13, Num. 18:19) dient Hem het zout tot symbool, waardoor de duurzaamheid en onverderfelijkheid van het verbond wordt geteekend.

Reeds tot de aartsvaders (Deut. 7:8), maar vooral tot David, komt het verbond als een eed (2 Sam. 7:12, 16—23, cf. 2 Sam. 23:5, Ps. 89:4, 35, 132:11).

Bij de profeten wordt het voorgesteld als een huwelijk (Hos. 2:18, Mal. 2:14) of als een vriendschapsverhouding (Amos 3:2,3) en wordt het ook vergeleken met de onverbrekelijke natuuroorde (Jer. 33:20, 21).

In de nieuwe bedeeeling wordt het vooral gepredikt als een testament en als een onschendbare belofte. En ook nu nog komt het verbond tot ons in het Woord en kunnen wij van onze zijde alleen door en in ditzelfde Woord het verbond deelachtig wezen.

Maar desniettemin gaat het verbond in dit alles en ook in het Woord niet op. Het is zelf meerder en hooger. Het is de altijd levende verhouding, waarin de Heere jegens ons staat en op grond waarvan Hij ons in de rechte verhouding tegen Zichzelf plaatst en ons steeds meer dienovereenkomstig doet wandelen. Hij is onze God en wij

zijn het volk Zijner weide, en de schapen Zijner hand (Ps. 95:7). Want deze God is onze God, eeuwiglijk en altoos. Hij zal ons geleiden tot den dood toe (Ps. 48:15).

De Schrift is vol van het verbond.

A. B. Davidson¹⁾ heeft uitgerekend, dat het woord verbond in het Oude Testament wel driehonderd maal voorkomt, waarbij hij dan ook meetelt de teksten, waar enkel van een menscheijk verbond sprake is. Maar zelfs indien deze laatste plaatsen niet moesten afgetrokken worden, geeft het getal driehonderd nog een te zwakken indruk van de alles-beheerschende plaats, die de verbonds-idee in de Schrift inneemt. Zij ligt door de gansche openbaring heengeweven. En uit het merkwaardige feit, dat het woord voor verbond in het Nieuwe Testament slechts dertig keer staat, mag zeker niet worden afgeleid, dat met het voortschrijden der openbaring het verbond langzaam wordt teruggedrongen en aanstalten maakt om te verdwijnen. Integendeel. Openbaring en verbond behooren van het allereerste begin tot het allerlaatste einde op het innigst samen. De gansche heilsopenbaring heeft geen ander doel, dan om dat verbond Gods nader te ontvouwen en te realiseren in de wereld. Alle openbaring is verbonds-openbaring. Zonder verbond heeft de openbaring geen inhoud meer.

In het paradijs is dan ook reeds het werkverbond aanwezig. En terstond na den val komt op de plaats hiervan het genadeverbond. In dit eerste stadium omvat het nog de gansche menscheid. Bij Noach ontvangt het zelfs uitbreiding, doordat ook de onbezielde schepping opzettelijk er bij wordt betrokken. Maar na deze uitbreiding aan den eenen kant wordt het bij Abraham anderzijds beperkt tot zijn nakomelingen en wordt het van nu af ook vergezeld en bekrachtigd door een bondsteeken. Bij Mozes gaat het uit den patriarchalen in den nationalen vorm over en neemt het de wet in dienst om een hoogere en betere bedeeeling voor te bereiden. Sinds David wordt het steeds meer duidelijk, dat zoowel de grondslag als de volle vervulling van het verbond de Messias zelf is. De profeten kennen het als een in hun tijd nog bestaande realiteit, waardoor zij aan Israël het schuldig karakter van zijn afval en ongehoorzaamheid en bondsbreuk op het allerdiepst kunnen openleggen; maar op grond waarvan zij niettegenstaande dit alles voor de toekomst nog alles durven hopen. Want zelfs als straks in de ballingschap de verhouding tusschen God en Zijn volk voor goed schijnt afgebroken, zal Gods trouw nochtans blijken niet te zijn bezweken. Een nieuw verbond, een nieuw stadium in Zijn verbond zal Hij dan met hen beginnen (Jer. 31:31), waarin de Messias met al Zijn zegeningen, zoowel geestelijke als stoffelijke, hun onvervreemdbaar deel zal zijn.

In Christus is het volle verbond gekomen en wanneer het woord verbond in het Nieuwe Testament — vergeleken met het Oude — slechts zelden voorkomt, is dit niet omdat het verbond gaat verdwijnen, doch juist omgekeerd, wijl het thans geheel zijn beslag heeft gekregen en volledig is gerealiseerd.

De uitdrukking verbond wordt daarom na de verschijning van Christus vervangen vooral door twee andere woorden, namelijk die van testament

en belofte, waardoor dezelfde verbondsgedachte nog voller en rijker en echt nieuwtestamenteisch gepredikt wordt.

Het verbond is thans allereerst testament geworden; de laatste wilbeschikking, die door den dood van den testamentmaker geldigheid verkregen heeft, waaraan met geen mogelijkheid iets veranderd kan worden en die alleen nog om uitvoering vraagt.

En voorts is het verbond thans ook belofte geworden. Van Gods zijde wordt aan het verbond niets meer toegevoegd. Er valt niets anders te doen, dan dat het verkondigd en uitgeroepen; bevestigd en beloofd; aanvaard en gehoorzaamd wordt in de wereld. Het verbond breidt zich voor de Nieuwtestamenteische kerk uit in de gestalte der belofte. Zij moet op het Woord gelooven, dat de verhouding tusschen haar en haar God is, zooals in de belofte gepredikt wordt.

De plaats, die de christelijke theologie voor de leer des verbonds heeft ingeruimd, is niet in overeenstemming met die, welke zij in de Schrift bekleedt.

Het begin deed anders betere dingen verwachten. Bij de kerkvaders moet de verbondsidee telkens voorkomen²⁾. Met name Irenaeus schijnt oog gehad te hebben voor de verschillende bedeeelingen in het genadeverbond en voor de bedoeling van het werkverbond, opdat de mensch daardoor tot hoogere volkomenheid zou opklimmen³⁾. Men heeft hem wel eens de voorlooper van de verbondstheologie genoemd⁴⁾.

Maar tot een krachtige ontwikkeling kwam het toch pas in de zestiende eeuw en op Gereformeerden bodem. Door den strijd met de Wederdoopers over den kinderdoop, was het Zwingli, die zich het eerst genoodzaakt zag, de verbondsgedachte der kerkvaders te vernieuwen en uit te werken. Hij moet als de grondlegger der Gereformeerde verbondstheologie worden beschouwd. Na hem vond zij ingang bij Bullinger en Calvijn en werd zij vooral opgenomen en verder doorgedacht door de beide opstellers van den Heidelbergsechen catechismus: Olevianus en Ursinus.

En sinds dezen tijd is zij niet meer uit de Gereformeerde theologie verdwenen. Zij vindt steeds verder ingang bij alle Gereformeerde theologen uit alle landen en wordt ook neergelegd in de belijdenisschriften en formulieren der Gereformeerde kerk⁵⁾.

Maar al is aldus de verbondstheorie een onuitroeibaar bestanddeel der Gereformeerde theologie geworden, zij is anderzijds ook grootendeels binnen haar grenzen beperkt gebleven. De verbondstheorie is een bijna uitsluitend Gereformeerde leer.

En toen de Gereformeerde theologie in de achttiende eeuw haar vervalperiode beleefde, verdween ook de verbondstheorie ongeveer geheel uit theologie en kerk. Gansch andere ideeën over de verhouding tusschen God en mensch doen dan opgeld. Men spreekt meer vaag van gemeenschap met Hem. Men kent slechts één relatie tusschen Hem en ons, namelijk die van Vader en kind; of men laat zich door de Schriftkritiek de Oudtestamenteische

²⁾ Bavinck, *Gerel. dogmatiek* III² 213.

³⁾ Adolf Harnack, *Lehrb. der Dogmengesch.* I, 4e dr. 464—465, 588—589.

⁴⁾ Schrenk, *art. Bund*, III in *Die Religion in Geschichte u. Gegenwart* I, 2e dr. 1364.

⁵⁾ *Art. Covenant* in *Hastings' Dictionary of the Bible* I 509.

voorbereidingsbedeeling geheel of gedeeltelijk ontneemen, om niets anders over te houden dan een zeer onbepaalde betrekking tusschen Jezus van Nazareth en de enkele ziel.

Totdat in de vorige eeuw in ons land de keer komt, de verbondsgedachte herleeft en de taal van de symbolen en formulieren der kerk weer wordt verstaan en betracht.

Als vanzelf dringt zich hier de vraag op, welke toch de oorzaken mogen zijn, dat de verbondslcer zoo rijk bij de Gereformeerden — maar dan ook bijna uitsluitend bij hen — ontwikkeld is.

In de eerste plaats mag wel genoemd het feit, dat de Gereformeerde theologie meer dan enige andere ernst heeft gemaakt met de Schrift. Prof. Is. van Dijk behandelt dezen factor wel met wat al te groote nonchalance, wanneer hij aangaande Calvijn opmerkt: „Men sla Trommius eens op (anders de ware methode niet voor theologica biblica) om te zien hoe menigvuldig de woorden verbond, verbond maken, oprichten, aan het verbond geden, verbond houden, verbond breken etc., in de Schrift voorkomen, men zal zich dan niet langer verwonderen, dat iemand, die commentaren geeft op de Schriften van O. en N. T. en die zich onverbiddelijk streng houdt aan het te verklaren woord, ook in zijn parafrase recht doel weder varen aan de idee van Verbond en telkens ook het woord zelf uit zijn pen laat vloeien”. Het ging Calvijn werkelijk niet alleen om het woord, maar om de zaak, die er mee wordt aangeduid. Terugkeerende tot de Schrift, keerde de reformatie ook tot de Schriftuurlijke gedachtenwereld en dus ook tot de werkelijkheid van het verbond weder. Het leven uit de Schrift bracht vanzelf het leven uit het verbond met zich mee.

En in de tweede plaats moet genoemd worden de omstandigheid, dat de verbondslcer zich geheel aansluit bij de meest kenmerkende Gereformeerde gedachten en deze omgekeerd pas in het verbond haar zuiverste uitdrukking vinden. Het juiste verband tusschen de immanentie en de transcendentie Gods, de souvereiniteit der genade, de onverliesbaarheid der zaligheid, de handhaving van de zedelijke en redelijke natuur des menschen ook in de verlossing, de eenheid van Oud- en Nieuw Testament, het recht en de betekenis van den kinderdoop, kerkbeschouwing en karakter der prediking, uitgangspunt en methode der opvoeding, verband tusschen natuur en genade en zooveel meer nog — het is alles met het verbond gegeven. Zelfs kan er tegenwoordig opzettelijk bijgevoegd, dat in de verbondslcer ook het correctief ligt voor de dialektische theologie van Karl Barth met de zijnen¹⁾. Met deze leer zijn de hoogste religieuze belangen gemoeid, met het verbond zelf valt of staat de gansche zaligheid.

Drie opmerkingen van meer praktischen aard mogen dit inleidend artikel beshuten.

Het teleurstellende feit, dat de leer des verbonds binnen zulk een beperkten kring van Christenen beleden en beoefend wordt, is een nieuw bewijs voor de ontstellende waarheid, dat de mensch slechts zelden en moeijlijk de religie, die God hem gaf zuiver weet te bewaren. Al de geringschatting, die het verbond in den loop der eeuwen is ten deel gevallen, is aan de religie zelf geschied. Vervalsching van de verbondsdece betekende altijd vervalsching van de religie. Zij wordt alleen in een Schriftuurlijke verbondslcer en praktijk het zuiverst beoefend en bewaard.

Voorts zal het thans ook begrijpelijk wezen, dat, wanneer het leven in gezonden toestand verkeert, het ook zoo allergevoeligst is, wanneer het verbond in tgedrang komt. Als deze reactie zuiver is, gaat het immers ook niet om een abstract leerstuk, doch om de levende verhouding met God en om de zaligheid zelf.

En eindelijk blijkt ook, waarom voor een goede verbondsbeschouwing gedurig de wapens moeten opgenomen. Het streven, om de religie van haar goddelijken glans en kracht te berooven, gaat in ons en buiten ons rusteloos verder en het is hier-tegen dat telkens weer het verbond — en in het verbond de hoogste levensgoederen — verdeeld moeten worden. Alleen wie blind is voor de

ernstige belangen, die hier op t'spel staan, acht de verbondskwestie den strijd niet waard.

E. D. KRAAN.

UIT DE SCHRIFT.

Christus Lijdensresten.

... en vervul in mijn vleesch de overblijfselen van de verdrukkingen van Christus.
Colossenzen 1:24

Ja, er zijn zoo van die woorden, die wij nooit in den bijbel zouden hebben durven schrijven, als ze er niet in stonden tot onze verwondering. Nu, zulk een woord staat hier. Wat is dat nu: „de overblijfselen vervullen van Christus' verdrukkingen”? Is Hij dan toch met ons op éénzelfde doodenlijst gezet? Is hij dan toch „de ongelukkigste”, maar dan zoo, dat zijn ongeluk, al overtreft het dat van ons, met ons leed te vergelijken valt? Kan ik aanvullen wat Hij gedaan heeft, ik, menschen-kind? Vormen Hij en wij op voet van gelijkheid in onzen kamp éénzelfde legioen van eer?

Maar van dit alles is geen sprake. Er is iets anders. Er is een mystieke unie tusschen Christus en de Zijnen. Krachtens deze verborgen eenheid tusschen Hem als het hoofd, en de geloovigen als Zijn leden, wordt de dubbele weg van Christus ook in de Zijnen afgeteekend, en door hen afgewandeld. Is Hij begraven, gedood, gekruist, kortom, vernederd? Zij ook! Is Hij opgewekt, in den hemel gezet, verborgen bij God, straks openbaard in heerlijkheid, kortom, verheerlijkt? Zij ook! Hij vóór hen; zij in Hem. Hij het hoofd, zij de leden; Hij en zij samen één lichaam. En zoo heeft Hij aan ons resten, achteraan komende resten, van zijn lijden gelaten. Als Paulus bloedt, als de martelaren sterven, als de „overigen van het zaad der vrouw” verteerd worden, dan bloedt daar „vleesch van Christus' vleesch”; dan wordt verteerd „gebeente van Christus' gebeente”. Dat is de mystieke unie, gezegd en ervaren; gezegd in de taal der kerk, ervaren in de geschiedenis van hare levens- en lijdensdagen. Ja, het Hoofd is wel in den hemel, en ademt wierookgeuren; het is gezalfd met vreugde-olie. Doch van Zijn lichaam is nog een deel, een „achterblijfsel”, op aarde; en de sidderingen van het Hoofd trillen nog na in de aardse resten van Zijn lichaam. Als dus de Zijnen lijden, dan wordt Golgotha in de wereld bekrachtigd, het vindt zijn vervulling in dit in Zijn schaduw wachtend geestelijk overblijfsel. Niet, alsof hun lijden zou verzoenen en voldoen; maar zoo, dat zij in dat lijden en in die verdrukking juist de verzoening en de voldoening ontvangen. Immers, indien een lid van het lichaam gescheiden is, dan is het wel vrij van de krampen, die het hoofd deden bersten schier; maar het is dan ook dood, dit lid, dood in der eeuwigheid. Doch, laat de leden lijden met het hoofd; toch wordt in de gemeenschap van die smarten de gemeenschap van het leven openbaar. En gelijk de krampen van het hoofd nawerken in de leden ter verdrukking, zoo zal de kracht waarmee het hoofd zich heurt naar boven in nieuwe jeugd, ook in de leden openbaar worden ter genezing.

Dit is de waarheid omtrent Christus' lijdensresten. De zaligheid wordt er niet door bewerkt, maar werkt zich erin uit. En wie op Christus' afgelegden lijdensweg terugziet, en bij Zijn graf gezien heeft, dat uit dat graf de draden van vernedering en verhooging door God zelf worden uitgehaald en ontknoopt, die weet het: onze verdrukkingen, in het geloof doorleden, zijn de laatste resten van Christus' zwakheid, maar daarin blijkt Hij dan ook waerachtig in Zijn volk te leven. Daarom zijn de resten Zijner zwakheid ook de eerstelingen Zijner kracht.

K. S.

KERKELIJK LEVEN.

Verkeerde wisselstand. XI. (Slot).

Inzover Dr v. d. Vaart Smit zich op Calvijn beroept is de stand der kwestie deze:

1o. Calvijn kent volgens Dr v. d. V. S. geen bijzondere sacramentele genade.

2o. Calvijn leert volgens hem, dat er zonder persoonlijk geloofsaanvaarden, alzo zonder daadlijk geloof, geen sacrament bestaat.

3o. Calvijn zou de meening zijn toegedaan, dat de doopsagenade in de eerste plaats bij den doop van het kind aan de ouders wordt geschonken.

4o. Het kind zou eerst deel krijgen aan de doopsagenade, als het tot zijn verstand is gekomen.

5o. Dr v. d. V. S. ziet daarbij af van de ons verborgen inwerking Gods op de ziel van het kind, omdat, gelijk uit de strekking van zijn betoog blijkt, deze inwerking, zoo ze bestaat, in geen geval als sacramentele genade kan worden opgevat.

Bij den doop van het kind staat het naar deze voorstelling alzo:

1o. het kind ontvangt alleen het uitwendig doopsteeken, maar niet de doopsagenade;

2o. de ouders ontvangen niet het uitwendig doopsteeken, maar wel de doopsagenade.

Uit de aangevoerde citaten bleek reeds, hoe onjuist dit beroep op Calvijn is.

Zoo staan dan in deze kwestie Calvijn en

Dr v. d. V. S. letterlijk op elk punt tegenover elkander.

Zijn dogmatische konstruktie, waarin hij het sacrament niet evenals de Reformatoren, tweediel (n.l. teeken en beteekende zaak), maar driediel (teeken, beteekende zaak en conjunctie of verbinding; onderscheiding, bergt niet onbedenklijke konsekventies in zich, al trekt hij die gelukkig zelf niet.

Nog sterker is dat het geval met zijn stelling dat de volwassendoop de eigenlijke doop is, waarvan de kinderdoop afgeleid is.

Dat de stelling, de volwassendoop is de eigenlijke en de kinderdoop is daaruit afgeleid geen onmiddellijk gevaar oplevert, ligt niet aan de stelling zelf, want die is als met gevaren geladen, maar aan de omstandigheden.

De zuivere verbondsbeschouwing heeft ons Gereformeerde volk te zeer doortrokken, dan dat het niet betrekkelijk immuun zou zijn tegen afwijkingen als deze.

In de gegeven omstandigheden lijkt daarom zulk een afwijking niet zoo groot.

Hij, die ze begaat, hoedt zich voor de konsekventies.

Zij, die ze lezen, voelen, dat ze niet zoo dadelijk ingang zal vinden.

Toch zijn zulke afwijkingen als kiemen.

Ook die zijn klein, dikwijls onzichtbaar.

Doch als ze te eeniger tijd den rechten voedingsbodem vinden, schieten ze op.

Het is dan ook zaak kwade kiemen niet te laten leven.

En evenzoo om afwijkingen, welke zoozeer het hart der Gereformeerde leer raken, niet te laten voortwoekeren.

Daarboven: wanneer we als onze meening te kennen geven, dat van deze afwijking geen onmiddellijk gevaar te duchten is, hebben we speciaal het oog op het gevaar, dat men de Anabaptistische verbonds- en doopsbeschouwing zou omhelzen.

Een ander gevaar dreigt wel.

Minder ernstig, maar toch ernstig genoeg.

N.l. dat men in den Doop allereerst zal zien een troost voor de ouders en niet een genade aan het kind.

Want in dit opzicht werken de omstandigheden eer tegen dan mee.

We zijn nog altijd niet geheel ontkomen aan die averechtsche doopsbeschouwing, dat het bij den doop meer gaat om de ouders dan om het kind.

En wordt daaronder nu een dogmatische grond geschoven, wordt er geleerd: de ouders ontvangen ook zelf den doop, ja zij ontvangen het meest specifieke van den doop, n.l. de beteekende zaak en het kind krijgt alleen maar het uitwendig teeken, dan geeft men aan dat verkeerde gevoel, dat bezig was te verdwijnen, voet.

Dan gaat de arbeid van het vorige geslacht, dat uit de Schrift in overeenstemming met de belijdenis der Gereformeerden uit den bloetijd gezonder begrippen zocht bij te brengen, weer verloren.

Men weet, hoe er juist geworfeld is om het volk zijn doop te leeren verstaan.

Daarom zou het jammer zijn, indien ook maar een gedeelte van het herwonnen terrein weer prijsgegeven zou moeten worden.

En dat zou het gevolg zijn, indien een gevoel, dat nog altijd in ons midden zweeft, door de stelling van Dr v. d. V. S. een plaats zou bekomen, waarop het zou kunnen staan.

Zeker, de doop heeft betekenis ook voor de ouders.

Maar ze heeft geen sacramentele betekenis voor hen persoonlijk.

Dat heeft de Doop alleen voor het kind.

Die waarheid mag onder ons niet opnieuw worden verdonkerd.

We mogen niet naar de doopspraktijken der Hervormde Kerk terug.

Dreigt het Anabaptistische gevaar niet onmiddellijk, dit gevaar dreigt reeds nu.

De plicht om daartegen ernstig en krachtig te waarschuwen, mag niet verzuimd.

Want toen we zeiden, dat Dr v. d. V. S. van zijn standpunt bij de Synode onzer kerken een bezwaar zou moeten indienen tegen de passage uit het Doopsformulier, waarin staat, dat de grond voor de besnijdenis ook de grond is voor den doop, wilden we daarmee niet beweren, dat zijn beschouwing slechts tegen die ééne passage ingaat.

Neen, zij raakt onze Doopsleer in den wortel.

Niet die ééne passage zou dan gewijzigd moeten worden, maar heel ons Doopsformulier zou moeten worden omgewerkt.

Zoo zou b.v. het gebed vóór den Doop onmogelijk kunnen blijven gelijk het is.

Na de aanspraak wordt daarin gevraagd: „Wij bidden U bij Uw grondeloze barmhartigheid, dat Gij dit Uw kind genadig wilt aanzien en door Uw Heiligen Geest Uw Zoon Jezus Christus inlijven, enz.”

Er wordt dus uitsluitend gebeden voor het kind, dat ten doop zal worden gehouden.

De ouders worden hierin met geen enkel woord vernoemd.

Dat gaat natuurlijk niet aan, indien Dr v. d. V. S. gelijk heeft.

Dan moet in het gebed ook gedacht aan de

¹⁾ G. Vos, De verbondslcer in de Geref. theologie, 5-7. Heinrich Hepp, Geschichte des Pietismus, 205-216.

²⁾ Gezamenlijke Geschriften, I, 289.

³⁾ Scheide, art. bond IV, in Die Religion etc. I, 2e dr. 1388.

ouders, d
Ja, dan
ouders de
Want z
voornam
Hetzelf
Ook da
genoemd:
Zoon, dat
altijd wilt
zalig opge
Ook hi
Een se
Dr v. d.
Een ve
van Syn
waarvoor
saam te
maken
Wei is
maal spr
God hem
Maar da
En Dr v.
meente b
In het
wantom
Zou da
Immers,
tisch, als
Een v
Als me
chologisch
de gansc
Waarom
ken. De S
wil zijn
van het
duizend
Er valt
op te ge
beschouwi
Hij kan
moet logi
breedere
meente e
loovige m
Dat mo
Het is
alleen me
Want d
te pleiten
Wat vo
worden v
waarheid
ligen Doop
Daarna
doop ten
Maar in
zou het
Dan zou
volwassen
dat voor
En voor
staat, om
Daar toe
jeukheid
hunner o
hans vers
telijken D
wel onder
religie”.
De kind
hijke besc
zakelijke
toeschrift
aan dwt
Zóózeer
de norma
Zóózeer
abnormaal
Uit dit
Dr v. d. V.
ze eenige
Onze fe
zich tegen
Men zo
onze fort
Dr v. d.
Beide z
Volkome
v. d. V. S.
formulier
Hij schr
wel zeer
als bijv. i
„om ons
zegelen. V
diverse e
maar nu
den is, da
is toch v
formulier
zade zijn
meening”.
Het zw
het oog.
Verme
verse exe